

Yerel Yönetimler Yasa Tasarısında İSTİHDAM HÜKÜMLERİ

20 Nisan 2001 günü hükümet tarafından TBMM'ye sunulan, ancak İşçileri Komisyonu'nun ana komisyon olarak kendisinin atanması gerektiği, Plan ve Bütçe Komisyonu'nun bu tasarıda ana komisyon olamayacağı yönündeki itirazı üzerine, neden olduğu bilinmeksizin hükümet tarafından geri çekilen tasarı, yerel yönetim istihdam sistemine ilişkin önemli değişiklikler getirmektedir.

Tasarı'da yer alan istihdam hükümleri (1) belediyeleri, (2) il özel idarelerini, (3) ilçe köy birliği adı ile kurulan yeni bir birlik türünü ilgilendirmektedir. Ancak bu hükümler, halihazırda bu birimlerde çalışanları değil, Tasarı kimi merkezi yönetim görevlerini bu birimlere devretmeye giriştiği için, şu anda merkezi yönetimde çalışan "teknik hizmetler sınıfı" çalışanlarını, "sağlık ve yardımcı sağlık hizmetleri sınıfı" çalışanlarını ve İller Bankası, Köy Hizmetleri, Bayındırlık Bakanlığı'nun çeşitli birimlerinde çalışanları, Orman Bakanlığı çalışanlarını da doğrudan ilgilendirmektedir.

Tasarı'nın en önemli özelliği, belediye hizmetlerini özelleştirmektir. Bunu yapabilmek için belediye memur ve işçileri üzerinde kapsamlı bir baskı ve tasfiye hareketi öngörülmektedir.

Belediyelerde istihdam ile ilgili hükümler şu özellikleri taşımaktadır:

1. Tasarı, daimi işçi kadrolarına atama yapılmasını yasaklamaktadır. Daimi işçi, yeni bir hizmet doğması; yeni bir araç alınması dışında alınmayacaktır. Böylece belediyelerde işçilik, geçici işçilik uygulamasına sıkıştırılmaktadır. Belediyeler, bu açıdan herhangi bir özel sektör şirketi ile aynı duruma düşürülmektedir.
2. Teknik hizmetler kadrosunda çalışan mühendis, mimar gibi 657 kapsamındaki personel, memurluk kapsamından çıkarılarak sözleşmeli personel olarak istihdam edilecektir. Ülke genelinde belediyelerde çalışan memurların %12'si (15.000 kişi civarında) bu tür personeldir.

3. Sağlık hizmetleri kadrosunda çalışan 657 kapsamındaki personel için de aynı durum hedeflenmektedir. Bu sınıfta çalışan memurlar, ülke geneli içinde belediye memurlarının %3'üdür; sayıları 3.000 civarındadır. Ancak tasarı, devlet hastanelerinin belediyelere devrini öngörmektedir. Bu durumda sağlık sınıfında çalışan memurların sayısı çok yükselecektir.
4. Başkan yardımcılardan daire başkanlarına kadar tüm yönetici personelin, sözleşmeli istihdamı öngörülmektedir. Birim yöneticileri belediye başkanları ile gelip, onunla birlikte gidebileceklerdir. Bu durum, belediyelerde çalışan kişiler üzerinde partizanlık ile kayırmacılığın engelsiz ve bugünkünden çok daha ağır biçimde uygulanmasına olanak verebilecektir. Ayrıca bu uygulama, üst düzey yöneticilik makamlarına belediye içinden yükselme şansını büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.
5. Tasarı, personel alımını büyük ölçüde sınırlandırmakta; personele toplu sözleşme ile yapılabilecek ücret artışlarını kısıtlamaktadır. Bunu, belediye bütçesinde personel harcamaları nüfusu 10.000'e kadar olan yerlerde %40'i, 10.000'den fazla olan yerlerde %35'i, büyükşehir ve bunların ilçe-altkademelerinde %30'u geçemez hükmü ile yapmaktadır. Bugün de bu hüküm vardır; her büyüklükteki belediye için %30'dur. Yeni olan, bu sınır aşılsa belediye başkanı ve saymana "kişisel sorumluluk yaptırımı" getirilmesidir. Bu sınırı aşan amir için Borçlar Kanunu işletilecek ve ne kadar aşma var ise bu miktar amirin kendi mal varlığından tahsil edilecektir. Bunun uygulanıp uygulanamayacağı önemli değildir. Önemli olan, Tasarı'nın personel ücretleri üzerinde kurmaya çalıştığı baskıyı ortaya koyan açık bir örnek oluşturmamasıdır.
6. Büyükşehirlerde çöp hizmeti, büyükşehirlerin her birinde kendiliğinden kurulan su ve kanalizasyon idarelerine devredilmektedir. Bu hükümle büyükşehir ilçe ve alt kademe belediyelerinde yürütülmekte olan çöp işleri ortadan kalkmaktadır. Su ve kanalizasyon idarelerinin adeta özel sektör gibi çalışan bölgesel kuruluşlar olduğu bilinmektedir. Bu transfer, çöp işçilerinin istihdamını sınırlandıracaktır.

İlçe köy birliklerinde yaratılması tasarlanan istihdamın özelliği, bu birimlerde yalnızca işçi istihdamının gerçekleştirilmesidir. Bu birimlerde memur istihdamı öngörülmemektedir. İşçilere ödenecek personel giderleri ise, birlik bütçesinin 1/10'unu aşamayacaktır. Buna göre, Tasarı'nın bu birimleri birer ihale makamı olarak doğurma kararında olduğu açıktır. Her ilçede birer adet kurulması öngörülen "ilçe köy birlikleri"ne önemli büyüklükte kaynaklar aktarılacak, ancak bu kaynaklar kamu hizmeti yapan birimin kamu görevlileri eliyle kullanılmayacak, ihale mekanizması yoluyla özel sektöre aktarmak üzere kullanılacaktır.

Tasarı, il özel idareleri için de benzer bir istihdam birimi öngörmüştür.

Tasarı'nın dikkat çekici bir başka özelliği, "diğer kurumlar ile ilişkiler" başlığı verilen hükümlerde gizlidir. Hem belediyeler hem de il özel idareleri için düzenlenmiş olan bu maddelerde, personelin iki kurum arasında bir protokol yapılarak, değiş - tokuş yapılabileceği belirtilmektedir. 657 kapsamında olmayan, geçici işçilik sistemi ya da sözleşmeli istihdam sistemi içinde hemen her türlü güvenceden yoksun bırakılmış olan personelin, bu hüküm ile gündeme gelebilecek uygulamalar karşısında ne tür mağduriyetlere uğratılabileceğini tahmin etmek pek de güç değildir. Bu tür bir hüküm, sendikal hakların kullanılmasını engellemek için de oldukça uygun bir araç yaratmak anlamına gelmektedir.

Tasarı, küreselleşme ile birlikte doğan "esnek istihdam" kavramının taşıyıcısı olarak, yerel yönetimlerde çalışanlar ve sendikalar için yaşam alanını daraltmak misyonu yüklenmiş görünmektedir.

Günümüzde belediyeler dünyasında istihdam edilen 300.000 memur ve işçi ile Tasarı'nın öngördüğü yerelleşmenin gerçekleşmesi durumunda erişilecek 1 milyon civarında çalışanın, bu hükümleri kabul etmelerinin beklenemeyeceği açıktır.

Tasarı'nın çalışanlara dönük hükümleri, yerelleştirme politikalarının her zaman, her koşulda ve her ideoloji için demokratikleşme anlamına gelmediğini ortaya koyan en iyi örneği oluşturmaktadır.

Tasarı ile getirilen "yerelleşme", özelleştirme - ticarileştirme - yabancılaştırma hükümlerine ek olarak emekçilerin haklarını gasbetme özelliği taşıması ile karakterizedir. Böyle bir içeriğe sahip yerelleşme, demokratikleşmeyi sağlamaktan uzaktır. Tam tersine, bu neo-liberal yerelleştirme politikası, elde edilmiş demokratik kazanımları da yok etmektedir.